

ВІДЛІК ЧАСУ В ІСТОРІЇ

Бельська А.С.
Харківський лицей №82

1. Що таке відлік часу в історії?

Поміркуйте

Навіщо люди почали вести відлік часу від певної події?
Зробіть припущення, до чого призвела б ситуація, якби люди відмовилися використовувати лічбу часу.

Пригадайте

Що таке хронологічна послідовність і що вона дає історикам?

Вивчати історію без дат неможливо. Тому для вчених-істориків важливо не лише дізнатися про саму історичну подію, а й установити її дату та тривалість.

Для того щоб орієнтуватися в часі (наприклад визначити рік події), потрібна його точка відліку – ера (від латинського – вихідне число).

Ерою (літочисленням) називається лічба (відлік) років від певної події.

Щоб вести відлік часу, люди домовлялись, який рік вважати першим. Найчастіше народи в давнину вели відлік часу від якоїсь визначної події в їхньому житті. Так, стародавні єгиптяни розпочинали відлік часу від початку володарювання кожного правителя. Давні римляни вели відлік часу від заснування міста Рим. Народи, які сповідують іслам, ведуть літочислення з 622 р., коли пророк Мухаммад (засновник цієї релігії), рятуючись від грізної небезпеки, переселився з Мекки до Медіни. Таким чином, у різних народів відлік часу вівся по-різному.

А це було незручно.

2. Що означає «наша ера»?

Близько двох тисяч років тому виникла християнська релігія. Серед багатьох народів поширилась віра в те, що на Землі у вигляді простої людини жив Син Божий – Ісус Христос. Згодом народи, котрі сповідували християнство, стали вести відлік часу від Різдва Христового – моменту, коли народився Ісус Христос. Так почалася християнська ера, яку стали називати нашою ерою. Нині ця ера прийнята майже у всьому світі не лише християнами, а й у тих країнах, де християнська релігія не набула поширення.

Запам'ятайте

Щоб уникнути плутанини, дати до нашої ери (до народження Христа) вказують з обов'язковим позначенням: «до Р.х.» або «до н.е.»

Проте люди жили і творили і до Різдва Христового. Усе, що сталося до моменту народження Ісуса Христа, вважається подіями до нашої ери та записується скорочено – до н.е. або до Р. Х. (до Різдва Христового). Наприклад «345 р. до н.е.». Рік нашої ери, тобто дату події, що відбулася після Різдва Христового, зазвичай вказують без позначення.

3. Що потрібно знати при лічбі років?

Одним з основних вимірників історичного часу є рік. Аби простіше рахувати великі проміжки часу, кожні сто років вважають одним століттям, або віком. Тисячу років (або десять століть) – це тисячоліття.

Під час написання історичної дати використовують такі скорочення: тисячоліття – тис., століття – ст., рік – р., роки – рр.

100 РОКІВ - 1 СТОЛІТТЯ

1000 РОКІВ (10 СТОЛІТЬ) - 1 ТИСЯЧОЛІТТЯ

Щоб уявити плин історичного часу намалюємо пряму лінію.
Позначимо на ній початок нашої ери і нанесемо часові проміжки – роки, століття, тисячоліття.

Таку лінію називають шкалою, або стрічкою часу.
Праворуч від дати народження Ісуса Христа – події нашої ери,
ліворуч – до нашої ери.

Якщо потрібно дізнатися, скільки років відбувалась та чи інша подія, яка сталася до нашої ери, то від початку події віднімаємо рік її завершення. Наприклад, $218 - 201 = 17$. Таким чином, друга Пунічна війна тривала 17 років. Для подій нашої ери все навпаки: від року кінця події віднімають рік її початку.

Слід запам'ятати, що під час підрахунку років до нашої ери, чим більше число років, тим подія відбулася раніше, тобто далі від нашого часу. Утім, дати деяких подій історики вказують лише приблизно. Причина цього в тому, що не про всі історичні події є точні відомості в історичних джерелах або такі події відбулися в часи, коли ще не було писемності.

Скульптурне зображення

давньогрецького бога Хроноса

Він був уособленням часу, тому його часто зображують із пісковим годинником у руках. У стародавніх греків слово «хронос» стосувалося послідовності подій, часу минулого.

Запам'ятайте

Під час лічби часу потрібно враховувати, що
нульового року в історії немає.

Це потрібно знати тоді, коли, наприклад, підраховуємо вік людини, що народилася до н.е., а померла після її початку. Складаючи суму років потрібно віднімати один рік. Перший римський імператор народився у 63 р. до н.е., а помер в 14 р. н.е. Отже, він прожив: $(63 + 14) - 1 = 76$ років.

4. Як визначати століття та тисячоліття?

Історія людства охоплює величезний проміжок часу – від моменту виникнення людини до сьогодення. Тому, вивчаючи історію, вам треба навчитися визначати століття та тисячоліття коли відбулася подія.

На що варто звернути увагу?

Перше століття нашої ери розпочинається 1 січня 1 року й закінчується 31 грудня 100 року.

Друге століття починається відповідно 1 січня 101 року. Отже, початкові роки століть це – 101, 201, 301, ..., 2001, а роки з двома нулями (100, 200, ... 1900, 2000) – останні роки століть.

Покажемо в таблиці приклади визначення початку та кінця різних століть нашої ери.

Роки	Століття
1-100	I
401-500	V
901-1000	X
1001-1100	XI
1501-1600	XVI
1801-1900	XIX
1901-2000	XX

Таким чином: 75, 99 роки – це перше століття, 908, 999, 1000 роки – це десяте століття, а 1001 рік – це вже одинадцяте століття, 400 р. до н.е., 399 р. до н.е., 301 р. до н.е. – це четверте століття до нашої ери, а 401 р. до н.е. – це вже п'яте століття до нашої ери.

Тисячоліття – це 1000 років, або десять століть. Перше тисячоліття нашої ери розпочалося першого року і тривало до тисячного (1-1000 рр.). До першого тисячоліття належать століття від першого до десятого (I-X ст.), до другого – XI-XX ст.

Третє тисячоліття розпочалося у 2001 р.

Як бачимо зі стрічки часу, відлік століть та тисячоліть до нашої ери іде у зворотньому порядку: спочатку іде десяте тисячоліття до н.е. потім дев'яте... і, нарешті, перше тисячоліття до н.е. Перше тисячоліття до н.е., у свою чергу, розпочинається з десятого століття до н.е., потім іде дев'яте... і завершується першим століттям до н.е.

У підручниках та історичних працях, як правило, роки позначають арабськими цифрами, а століття та тисячоліття – римськими.

Цифри					
Арабські	Римські	Арабські	Римські	Арабські	Римські
1	I	9	IX	17	XVII
2	II	10	X	18	XVIII
3	III	11	XI	19	XIX
4	IV	12	XII	20	XX
5	V	13	XIII	21	XXI
6	VI	14	XIV	22	XXII
7	VII	15	XV	23	XXIII
8	VIII	16	XVI

Практична робота:

Визначте століття, тисячоліття:

1750 р. до н.е., 753 р. до н.е., 94 р. до н.е., 48 р., 1850 р., 2018 р.

Спробуємо розв'язати декілька задач за допомогою шкали часу.

Розв'язування хронологічних задач

1. Задачі на встановлення віддаленості події від сьогодення (у таких задачах потрібно встановити, скільки років тому відбулася подія, якщо відома її дата).

Наприклад:

Скільки років минуло від коронування Данила Галицького послами Папи Римського Інокентія IV, яке відбулося 1253 р.?

Розв'язок:

(від теперішнього року віднімаємо рік події і отримуємо відповідь)

$$2025 - 1253 = 772 \text{ РОКІВ}$$

2. Задачі на встановлення дати події за її віддаленістю від сьогоднішнього дня (у таких задачах потрібно встановити дату події, якщо відомо скільки років тому відбулася подія).

Наприклад:

У 2014 р. Національному педагогічному університету імені М. П. Драгоманова виповнилося 180 років від дня заснування. В якому році було засновано цей навчальний заклад?

Розв'язок:

$$2014 - 180 = 1834 \text{ рік}$$

3. Задачі на встановлення віддаленості однієї події від іншої

Наприклад:

Скільки років минуло від початку князювання Володимира Великого (980 р.) до запровадження ним християнства як державної релігії Русі-

України (988 р.)?

Розв'язок:

(від більшої дати віднімаємо меншу за числом)

$$988 - 980 = 8 \text{ років}$$

4. Задачі на встановлення дати події за її віддаленістю від іншої події (у таких задачах потрібно встановити дату події, якщо відомо, що це сталося після вказаної події за певну кількість років).

Наприклад:

У 988 р. князь Володимир запровадив християнство як державну релігію Русі-України. Через 120 років онук Ярослава Мудрого Святополк заснував Михайлівський Золотоверхий монастир в Києві.

Обчисліть, у якому році відбулася ця подія.

Розв'язок:

(до дати додаємо відому кількість років)

$$988 + 120 = 1108 \text{ рік}$$

Працюємо в парі

Складіть хронологічну задачу. Запишіть у зошит. Обміняйтеся зошитами із сусідом/сусідкою по парті. Розв'яжіть його/її задачу.

Перевірте засвоєне на уроці ЗНАЮ

1. Що таке відлік часу в історії?
2. Що означають такі слова: ера, наша ера, шкала часу

РОЗУМІЮ	ВМІЮ	ВИСЛОВЛЮЮ ДУМКУ
<ol style="list-style-type: none">1. Як виникло сучасне літочислення?2. Чому дати деяких подій в історії вчені вказують приблизно?3. Поміркуйте, чому відлік років до нашої ери ведеться у зворотному порядку.	<p>Уявімо таку ситуацію. У музей принесли давню золоту монету. На ній була позначена дата випуску - 230 р. до Р.Х. І хоча золото виявилось справжнім, працівники музею визначили, що це підробка. Поміркуйте, що дало їм підстави зробити такі висновки.</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Навіщо люди почали вести відлік часу від певної події? Зробіть припущення, до чого призвела б ситуація, якби люди відмовилися використовувати лічбу часу.2. Чому в різних народів були різні системи літочислення?

ЗВ'ЯЗОК ІЗ СЬОГОДЕННЯМ

Запитайте в дорослих (батьків, дідусів, бабусь), в яких випадках знання точних дат з їх життя є важливим. В яких документах зазначаються точні дати тих чи інших подій (початок та завершення навчання, роботи тощо)? Яке це має значення?

БАЖАЮ ВАМ УСПІХІВ У НАВЧАННІ,
з любов'ю, А.С.

